

LIETUVOS VERSLO MOKESČIŲ ANALIZĖ

Toma Šaltytė, Lukrecija Trumpaitė

Darbo vadovė doc. dr. Sandra Jakštienė

Utenos kolegija, Verslo ir technologijų fakultetas

Maironio g. 18, Utena

Anotacija

Straipsnyje gilinamasi į Lietuvos verslo mokesčių pokyčius 2015-2019 m. laikotarpiu. *Tikslas* – išanalizuoti Lietuvos verslo mokesčius. *Tyrimo metodai*: mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų analizė, duomenų lyginimas ir grupavimas.

Tyrimo duomenys rodo, kad pagrindiniai Lietuvos įmonių mokami mokesčiai yra pelno mokestis, pridėtinės vertės mokestis, gyventojų pajamų mokestis, nekilnojamojo turto ir žemės mokestis bei akcizai. Atlikta Lietuvos verslo mokesčių pokyčių analizė 2015-2019 m. laikotarpiu atskleidė, kad analizuojamu laikotarpiu matomos visų iš verslo surenkamų mokesčių didėjimo tendencijos Lietuvoje. Kaip rodo analizės duomenys, Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu daugiausiai sumokėta pridėtinės vertės mokesčio, šiek tiek mažiau pelno mokesčio ir akcizų, o mažiausiai – nekilnojamo turto ir žemės mokesčio 2015-2019 m. laikotarpiu. Atlikta analizė atskleidė, kad sumokėtas gyventojų pajamų mokestis analizuojamu laikotarpiu iš kitų analizuotų mokesčių išsiskyrė tuo, kad nuo 2015 m. iki 2019 m. stebimos ženklios didėjimo tendencijos, t. y. padidėjo 139,40 proc. Tyrime analizuoti Lietuvos verslo mokesčių pokyčiai ir gauti rezultatai yra reikšmingi kaip finansinių išteklių formavimo šaltinis šalyje.

Pagrindinės sąvokos: mokesčiai, pridėtinės vertės mokestis, gyventojų pajamų mokestis, pelno mokestis, akcizai, nekilnojamojo turto ir žemės mokestis.

Įvadas

Temos aktualumas. Kiekvienos šalies ekonomikai yra svarbūs ne tik surenkamų verslo mokesčių dydžiai, bet ir esančių mokesčių stabilumas. Ypač tai aktualu verslui, nes esant tik mokesčių sistemos stabilumui šalyje, galima daug lengviau planuoti finansinę verslo ateitį. Mokesčių tema aktualumo neprarandanti tyrimų sritis, kadangi verslo mokesčiai yra vienas iš pagrindinių šalies finansinių išteklių formavimo šaltinis. Verslo mokesčių analizė, lyginimas ir vertinimas atliekamas Lietuvos mokslininkų ir tyrėjų moksliniuose tyrimuose rodo temos aktualumą ir svarbumą.

Mokesčio samprata mokslinėje literatūroje dažniausiai susijusi su apmokestinimo principų apibūdinimu ir įvertinimu (Ivanovna, 2016). Mokestinę apskaitą keičiantis verslo formoms Lietuvoje analizavo Bužinskienė ir Vaitaitienė (2020). Mokesčiai formuoja valstybės biudžetą, iš kurio yra padengiamos valstybės išlaidos. Pagrindinis jų tikslas – užtikrinti būtinas valstybės pajamas, efektyvų ekonomikos funkcionavimą, mokesčių mokėtojų ekonominį pajėgumą ir sąlygas socialiniam teisingumui (Ruškytė, Rutkauskas ir kt., 2012). Pukelienė, Juozėnaitė, Didžgalvytė (2017) atliko tiesioginių ir netiesioginių mokesčių poveikio pramonei analizę ir vertinimą pasirinktose EBPO šalyse. Makutėnas ir Krikštonaitienė (2017) modeliavo mokesčių optimizavimo galimybes verslo įmonėse. Visa tai rodo, kad mokesčių tyrimai nepraranda aktualumo Lietuvoje ir reikalauja vis naujesnių tyrimų ir vertinimų.

Darbo objektas: Lietuvos verslo mokesčiai.

Darbo tikslas: išanalizuoti Lietuvos verslo mokesčius.

Tiksliui pasiekti formuojami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokesčio sampratą.
2. Išsiaiškinti verslo mokesčius Lietuvoje.
3. Atlikti Lietuvos verslo mokesčių pokyčių analizę 2015-2019 m. laikotarpiu.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų analizė, duomenų lyginimas ir grupavimas.

Mokesčio samprata

Mokslinėje literatūroje nėra susiformavusi vieninga mokesčio samprata, bet dauguma autorių (Ivanovna, 2016; Bužinskienė ir Vaitaitienė, 2020) sutinka, kad mokesčiai yra pagrindinis valstybės pajamų šaltinis. Bužinskienė ir Vaitaitienė (2020), analizuodamos mokesčių apskaitos kontekstą Lietuvoje, pastebi, kad mokesčiai formuoja valstybės biudžetą, iš kurio yra padengiamos valstybės išlaidos. Tyrėjos pažymi, kad mokesčių samprata mokslinėje literatūroje dažniausiai susijusi su apmokestinimo principų apibūdinimu ir įvertinimu. Mokesčiai – valstybės išdo formavimo šaltinis, dėl kurio nuolat kyla politinių diskusijų ir yra ginčų pagrindas (Smith, 2015). Mokesčiai – teisės aktų nustatyta pinigine prievolė valstybei, periodiškai mokama į valstybės (savivaldybių) biudžetus ir fondus (Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 2004).

Valstybės ekonominis pagrindas – mokesčiai ir turimas turtas. Todėl jau antikos laikais įvairūs mokesčiai buvo mokami auksu, sidabru, gyvuliais ar maisto produktais. Modernėjant visuomenei ir keičiantis gyvenimo sąlygoms auksą, sidabrą ir kitus produktus pakeitė pinigai (<https://www.vmi.lt/cms/vmi-istorija>). Literatūroje pateikiama ir daugiau mokesčio apibrėžimų (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Mokesčio apibrėžimai

Autorius, metai	Apibrėžimas
Lietuvių kalbos žodynas	Mokestis – nustatyto dydžio pinigų suma, kurią piliečiai privalo mokėti valstybei.
K. Snitkienė, K. Senkus ir R. Budrionytė, 2018	Mokesčiai – pagrindinė kiekvienos valstybės fiskalinės sistemos dalis, užtikrinanti nuolatines ir nenutrūkstamas biudžeto pajamas, kurias vėliau perskirsčius formuojamos ir dengiamos tos pačios valstybės išlaidos siekiant plėtoti ekonominę bei socialinę šalies gerovę.
V. Meidūnas ir P. Puzinauskas, 2001	Mokesčiai – ūkio subjektų ir gyventojų privalomieji mokėjimai valstybei, kurie atsirado susikūrus valstybei.
R. Bužinskienė ir L. Vaitaitienė, 2020	Mokesčiai formuoja valstybės biudžetą, iš kurio yra padengiamos valstybės išlaidos.
Valstybinė mokesčių inspekcija; Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 2004	Mokestis, kaip jį nustato Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, yra mokesčių mokėtoju nustatyta pinigine prievolė valstybei.
B. Sudavičius ir M. Endrijaitis, 2020	Mokesčiai gali būti aiškinami plačiąja arba siaurąja prasme. Mokesčiai <i>plačiąja prasme</i> yra suprantami kaip visi valstybės naudojami privalomojo pobūdžio finansiniai instrumentai, padedantys surinkti valstybės pajamas. Tokiu būdu yra pabrėžiamas privalomumas. Mokesčiai <i>siaurąja prasme</i> yra suprantami kaip prie mokesčių priskiriami privalomi mokėjimai, kurie yra individualiai neatlygintino pobūdžio, kurie neturi tikslinės paskirties.

Iš analizės matyti, kad literatūros šaltiniuose yra pateikiama nemažai įvairių mokesčio apibrėžimų, visi jie turi bendrą mokesčiams būdingą bruožą – mokesčiai yra privalomi tiek fiziniams asmenims, tiek įmonėms, teisės aktais nustatyta pinigine prievolė valstybei. Pastebima, kad mokesčiai formuoja valstybės biudžetą, iš kurio yra padengiamos valstybės išlaidos.

Siekiant sukurti darnią šiuolaikinę Lietuvos mokesčių sistemą, skatinančią sparčią ekonomikos raidą, užtikrinančią stabilias biudžetų pajamas, teisingą ir proporcingą mokesčių paskirstymą, teisingą konkurenciją, buvo priimti ir įsigaliojo nauji mokesčių įstatymai. Jie parengti vadovaujantis bendrais apmokestinimo principais ir suderinti su apmokestinimą ES reglamentuojančiais teisės

aktais. Pagrindiniai apmokestinimo principai, į kuriuos buvo atsižvelgiama kuriant Lietuvos mokesčių sistemą ir kuriems neturi prieštarauti visi mokesčių teisės aktai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Pagrindiniai apmokestinimo principai (LR Finansų ministerija)

Principas	Paaškinimas
Mokesčių mokėtojų lygybės principas	Taikant mokesčių įstatymus, visi mokesčių mokėtojai dėl šių įstatymų nuostatų yra lygūs
Teisingumo ir visuotinio privalomumo principas	Mokesčius privalo mokėti visi mokesčių mokėtojai, laikydami mokesčių įstatymų nustatytos tvarkos
Individualaus pobūdžio mokesčio lengvatų nustatymas	Nustatyti individualaus pobūdžio mokesčio lengvatas yra draudžiama
Mokesčių administratoriaus prievolė	Mokesčių administratorius, administruodamas mokesčius, privalo vadovautis protingumo kriterijais
Apmokestinimo aiškumo principas	Mokestinės prievolės turinys teisės aktuose turi būti aiškiai apibrėžtas

Lietuvos mokesčių sistemą sudarantys mokesčiai išvardinti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 13 straipsnyje. Galima išskirti **šiuos pagrindinius mokesčius**: gyventojų pajamų mokestis; pelno mokestis; pridėtinės vertės mokestis; nekilnojamojo turto mokestis; žemės mokestis; paveldimo turto mokestis; loterijų ir azartinių lošimų mokestis; akcizai (LR Finansų ministerija).

Apibendrinant galima teigti, kad mokesčiai yra valstybės ekonomikos gyvavimo pagrindas, tai mokesčių mokėtojui nustatyta pinigine prievole valstybei, teigtina, kad mokesčiai naudojami valstybės pagrindinėms funkcijoms vykdyti.

Verslo mokesčiai Lietuvoje

Šalyje egzistuoja daugiau nei 20 įvairių mokesčių. Mokesčiai, kuriuos moka **verslo įmonės** yra šie: pelno, pridėtinės vertės, gyventojų pajamų mokestis, nekilnojamojo turto ir žemės mokesčiai bei akcizai. 3 lentelėje pateikiami pelno mokesčio, pridėtinės vertės mokesčio ir nekilnojamojo turto ir žemės mokesčio bei akcizų platesnis aiškinimas pagal mokesčių sistemos schemą.

3 lentelė. Įmonių mokamų mokesčių nagrinėjimas pagal mokesčių schemą

Mokestis	Pelno mokestis	Pridėtinės vertės mokestis	Nekilnojamojo turto ir žemės mokestis	Akcizai
Pagrindiniai teisės aktai	Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas	Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas	Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymas	Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas
Mokesčio objektas	Lietuvos vieneto mokesčio bazė yra visos Lietuvos Respublikoje ir užsienio valstybėse uždirbtos pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvos Respublikoje ir ne Lietuvos Respublikoje.	Prievolė atsiranda, kai juridinio asmens atlygis iš Lietuvoje vykdomos ekonominės PVM apmokestinamos veiklos (prekių tiekimo/paslaugų teikimo) per metus (per paskutiniuosius 12 mėnesių) viršija 45 000 eurų.	Fiziniais ir juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausanti Lietuvos Respublikoje esanti privati žemė, išskyrus miško žemę ir žemės ūkio paskirties žemę, kurioje įveistas miškas Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.	1)etilo alkoholis ir alkoholiniai gėrimai; 2)apdorotas tabakas; 3)neapdorotas tabakas; 4)kaitinamojo tabako produktai; 5)elektroninių cigarečių skystis; 6)energiniai produktai; 7)elektros energija.

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

3 lentelės tęsinys

Mokesčio mokėtojas	Lietuvos vienetas; Užsienio vienetas.	Įregistruotas PVM mokėtojas	Žemės savininkas - fizinis asmuo ir juridinis asmuo. Kolektyvinio investavimo subjekto, kuris nėra juridinis asmuo, žemės savininkams šio įstatymo nustatymas prievolės vykdančiu ir teises įgyvendinančiu asmeniu yra šio kolektyvinio investavimo subjekto valdymo įmonė.	Sandėlių savininkai, prekių importuotojai, įstatymo išimtimi nustatyti asmenys
Mokestinis laikotarpis	Kalendoriniai metai	Kalendorinis mėnuo	Kalendoriniai metai	Kalendorinis mėnuo
Apmokestinimo vienetas	Piniginis	Piniginis	Piniginis	Natūrinis
Mokesčio ėmimo būdas	Tiesioginis	Netiesioginis	Tiesioginis	Netiesioginis
Mokesčio nustatymo metodas	Pelno mokesčio deklaracija	PVM deklaracija	Kadastras	Akcizų deklaracija

Šaltinis: lentelė sudaryta darbo autorių pagal mokesčių pagrindinius teisės aktus

Iš 3 lentelės matyti, kad mokesčių nagrinėjimas pagal mokesčių sistemos schemą rodo, kad svarbiausi elementai yra mokesčio objektas, mokesčio mokėtojas, mokestinis laikotarpis, kaip imami ir nustatomi mokesčiai. Remiantis LR Valstybinės mokesčių inspekcijos informacija, pagrindiniai mokesčiai, kuriuos sumoka verslo įmonės yra ne tik pelno mokestis, pridėtinės vertės mokestis, nekilnojamo turto ir žemės, bet ir gyventojų pajamų mokestis (<https://www.vmi.lt/evmi/mokes%C4%8Diai>). Pagrindinis teisės aktas – Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (GPMĮ), kuris apibrėžia mokesčio mokėtoją, mokesčio objektą, tarifus (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C677663D2202>). Pastebima, kad svarbiausias elementas yra mokesčio tarifas – mokėjimų už ką nors nors norma arba normų sąrašas. Mokesčių tarifai pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Įmonių mokamų mokesčių tarifai

Mokestis	Tarifas
Pelno mokestis	Pelno mokestis – standartinis 15 proc. Įmonės apmokestinamajam pelnui gali būti taikomas lengvatinis pelno mokesčio tarifas: 0 proc. (naujai įregistruoti vienetai pirmuoju mokestiniu laikotarpiu uždirbtą apmokestinamąjį pelną gali apmokestinti 0 proc. pelno mokesčio tarifu, jeigu tenkina nustatytus kriterijus), 5 proc. (smulkieji vienetai (išskyrus pelno nesiekiančius), atitinkantys teisės aktuose nurodytus kriterijus (vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių; mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 300 tūkst. Eur), savo apmokestinamąjį pelną gali apmokestinti taikant 5 proc. tarifą), 5 proc. mokesčio tarifas žemės ūkio veiklą vykdančiai kooperatinei bendrovei (kooperatyvui), (kooperatinių bendrovių (kooperatyvų), kurių per mokestinį laikotarpį daugiau kaip 50 proc. pajamų sudaro pajamos iš žemės ūkio veiklos, įskaitant kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) pajamas už parduotus įsigytus iš savo narių šių narių pagamintus žemės ūkio produktus, apmokestinamasis pelnas apmokestinamas taikant 5 proc. mokesčio tarifą).

4 lentelės tęsinys kitame puslapyje

4 lentelės tęsinys

Gyventojų pajamų mokestis	Jeigu gyventojui išmokamos išmokos, priskiriamos A klasės pajamoms, tuomet įmonė privalo: -Nuo išmokėtų išmokų išskaičiuoti (5 proc., 15 proc. ar 20 proc.) ir sumokėti gyventojų pajamų mokestį (GPM). -Deklaruoti šias išmokas, bei išskaičiuotą ir sumokėtą GPM, pateikiant mėnesinę (GPM313) ir metinę (GPM312) pajamų mokesčio deklaracijas. Jeigu gyventojui išmokamos išmokos, kurios priskiriamos B klasės pajamoms, tuomet įmonė privalo tik deklaruoti šias išmokas, pateikiant metinę (PGP312) deklaraciją. Jeigu nuo išmokėtų B klasės išmokų išskaičiuotas arba iš savo lėšų sumokėtas GPM (nors tokios prievolės nėra), išmokėtos išmokos ir GPM turi būti deklaruojami ir mėnesinėje (GPM313) deklaracijoje.
Pridėtinės vertės mokestis	Pridėtinės vertės mokestis (PVM) – 21 proc. Prievolė atsiranda, kai juridinio asmens atlygis iš šalies teritorijoje (Lietuvoje) vykdomos ekonominės PVM apmokestinamos veiklos (prekių tiekimo/paslaugų teikimo) per metus (per paskutinius 12 mėnesių) viršija 45 000 eurų.
Nekilnojamojo turto mokestis	Nuo 2020-01-01 nekilnojamojo turto mokesčio tarifas yra nuo 0,5 iki 3 proc. nekilnojamojo turto mokestinės vertės. Savivaldybių tarybos nustato konkretų nekilnojamojo turto mokesčio tarifą, kuris galioja tos savivaldybės teritorijoje. Žemės mokestis nuo 0,01 proc. iki 4 proc. žemės mokestinės vertės. Konkretius žemės mokesčio tarifus nustato kiekviena savivaldybė individualiai.
Žemės mokestis	Nuo 0,01 proc. iki 4 proc. žemės mokestinės vertės. Konkretius žemės mokesčio tarifus nustato kiekviena savivaldybė individualiai.
Akcizai	Apskaiciuoti ir į valstybės biudžetą sumokėti akcizus tenka apmokestinamų prekių sandėlių savininkams, registruotiems akcizais apmokestinamų prekių gavėjams arba registruotiems akcizais apmokestinamų prekių siuntėjams.

Šaltinis: lentelė sudaryta darbo autorių remiantis interneto šaltiniais <https://www.finita.lt/mokesciai-lietuvoje;> <https://www.vmi.lt/>

Iš pateiktos lentelės matyti, kad visi įmonių mokami mokesčiai apmokestinami skirtingais tarifais, tačiau būna ir tokių atvejų, kai pateikti tarifai yra netaikomi, visos išimties pateikiamos kiekvieno mokesčio įstatyme.

Apibendrinant galima teigti, kad verslo mokesčius šalyje reglamentuoja įvairūs mokesčių įstatymai, kurie aiškiai nustato mokestį ir (arba) apibrėžia su mokesčio taikymu arba mokesčio lengvatomis susijusius veiksmus.

Empirinio tyrimo pagrindas

Atliekant tyrimą buvo naudojami antriniai duomenys, paimti iš Lietuvos Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Statistikos departamentas), kurie leistų pateikti apibendrintą duomenų analizę ir parengti pagrįstas išvadas.

Empirinio tyrimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos verslo mokesčių pokyčius 2015-2019 metais.

Tyrime naudojami duomenys. Siekiant analizuoti verslo mokesčių pokyčius Lietuvoje, empiriniame tyrime naudojami šie statistiniai rodikliai iš Statistikos departamento duomenų bazės:

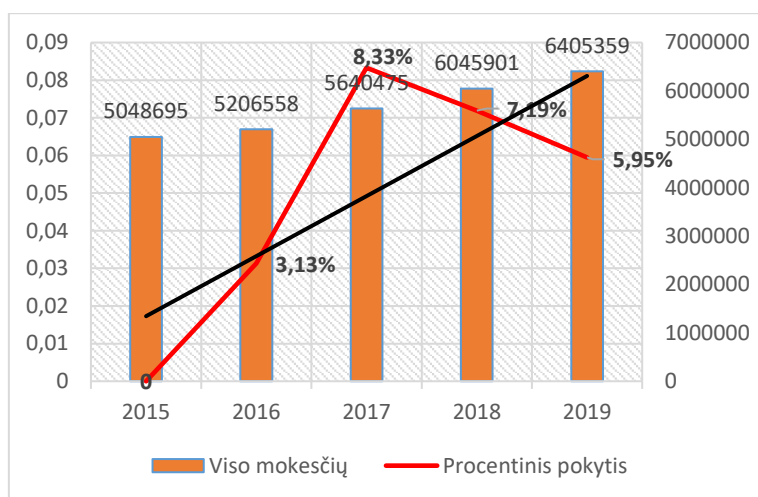
- Įmonių sumokėti mokesčiai iš viso, tūkst. Eur.
- Pridėtinės vertės mokestis, tūkst. Eur (PVM)
- Gyventojų pajamų mokestis, tūkst. Eur (GPM)
- Pelno mokestis, tūkst. Eur.
- Akcizai, tūkst. Eur.
- Žemės mokestis, tūkst. Eur.
- Nekilnojamo turto mokestis, tūkst. Eur.

Tyrimo duomenų rinkimo metodas. Tyrime taikyti statistinių duomenų analizės metodas ir lyginamoji analizė.

Tyrimo duomenų apdorojimas. Tyrimo rezultatai apdorojami, taikant Microsoft Office Excel 2009 programą.

Lietuvos verslo mokesčių pokyčių analizė 2015-2019 m. laikotarpiu

Siekiant išanalizuoti Lietuvos verslo mokesčių pokyčius 2015-2019 m. laikotarpiu, 1 paveiksle pateikiama bendra 2015-2019 metais įmonių sumokėtų mokesčių suma, kurią kiekvienais metais sumoka Lietuvoje veikiančios įmonės.

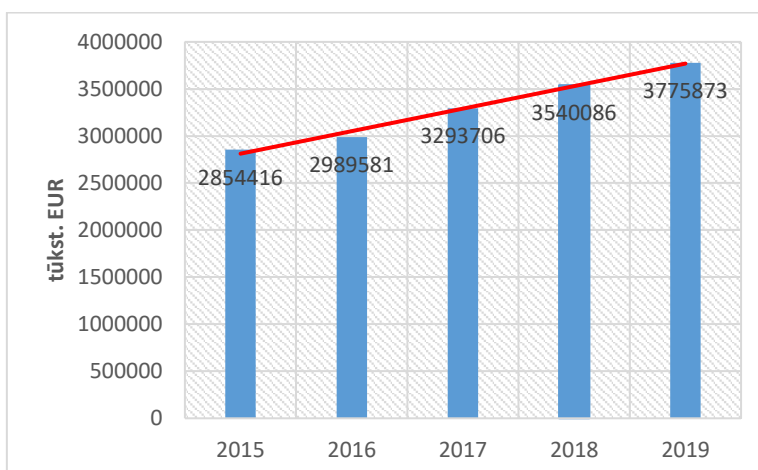

1 pav. Įmonių sumokėtų mokesčių pokytis Lietuvoje 2015-2019 m., tūkst. Eur

Iš atliktos analizės duomenų matyti, kad analizuojamu laikotarpiu įmonės kiekvienais metais sumokėjo vis daugiau mokesčių, t. y. nuo 5 048 695 tūkst. Eur 2015 m. iki 6 405 359 tūkst. Eur 2019 m. arba 2015-2019 m. laikotarpiu įmonių sumokėti mokesčiai padidėjo 26,87 proc.

Analizuojant įmonių sumokėtų mokesčių procentinius pokyčius kiekvienais metais, matyti, kad nuo 2015 m. iki 2016 m. sumokėtų mokesčių suma padidėjo 3,13 proc., nuo 2016 m. iki 2017 m. – 8,33 proc., nuo 2017 m. iki 2018 m. – 7,19 proc., nuo 2018 m. iki 2019 m. – 5,95 proc. Galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje įmonių sumokėtų mokesčių didžiausias pokytis buvo 2017 m., tuo tarpu mažiausias pokytis – 2016 m.

Toliau atliekama pagrindinių verslo mokesčių – PVM, GPM, pelno mokesčio, akcizų, nekilnojamo turto ir žemės mokesčio analizė 2015-2019 m. laikotarpiu. 2 paveiksle pateikiamas PVM sumokėtas mokestis Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu.

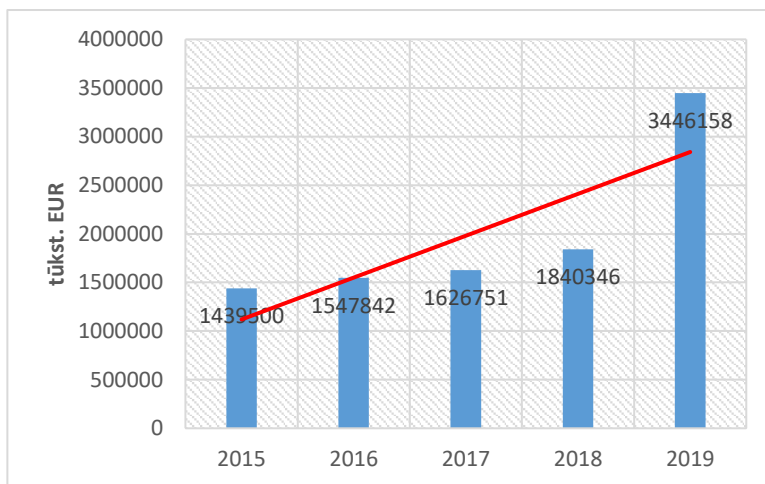

2 pav. Pridėtinės vertės mokesčio pokytis Lietuvoje 2015-2019 m., tūkst. Eur

Iš 2 paveikslo duomenų matyti, kad daugiausiai PVM buvo sumokėta 2019 m. – 3 775 873 tūkst. Eur, mažiausiai 2015 m. – 2 854 416 tūkst. Eur, t. y. 2019 metais buvo sumokėta 921 475 tūkst. Eur daugiau PVM mokesčio negu 2015 metais. Analizuojant mokesčio pokytį, matyti, kad visais metais šio mokesčio surinkimas didėjo, t. y. 2016 metais sumokėta 4,73 proc. daugiau PVM nei 2015 m., 2017 m. padidėjo 10,17 proc., 2018 m. padidėjo 7,48 proc., o lyginant viso laikotarpio pokytį, matyti, kad jis padidėjo 32,28 proc.

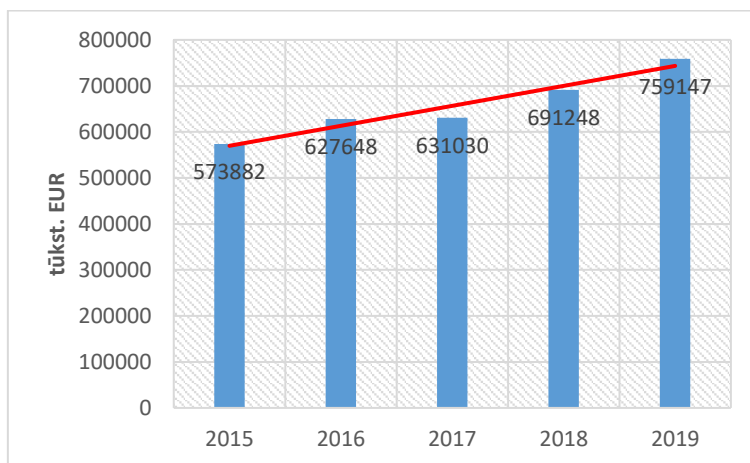
Remiantis finansų ministerijos metine biudžeto ataskaita, didžiausia prievolė mokėti PVM atitenka didmeninei ir mažmeninei prekybai, variklinių transporto priemonių remonto ekonominei veiklai (<https://finmin.lrv.lt/>).

Gyventojų pajamų mokesčio pokyčiai Lietuvoje pateikiami 3 paveiksle.

3 pav. Gyventojų pajamų mokesčio pokytis 2015-2019 m., tūkst. Eur

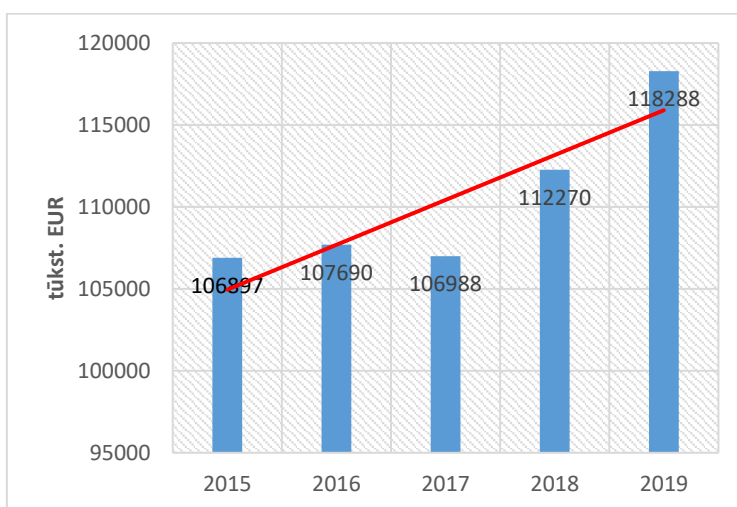
Kaip rodo 3 paveikslo duomenys, analizuojamu laikotarpiu išsiskyrė 2019 m., kai gyventojų pajamų mokesčio buvo sumokėta daugiausiai, t. y. nuo 1 439 500 tūkst. Eur 2015 m. ženkliai padidėjo iki 3 446 158 tūkst. Eur 2019 m. arba 139,40 proc. Lyginant visą laikotarpį, matyti, kad kiekvienais metais sumokėtas mokestis turėjo tendenciją didėti. Pelno mokesčio pokyčiai Lietuvoje pateikti 4 paveiksle.

4 pav. Pelno mokesčio pokytis 2015-2019 m., tūkst. Eur

Iš 4 paveikslo matyti, kad nors nežymiai, tačiau sumokėto pelno mokesčio sumos skiriasi, t. y. 2016 m. sumokėto pelno mokesčio suma padidėjo 9,37 proc., 2017 m. didėjo labai nežymiai ir siekė 0,53 proc. didėjimą. 2018 m. matomos didėjimo tendencijos ir šiais metais surinktas pelno mokestis padidėjo 9,54 proc., 2019 m. padidėjo 9,82 proc. Lyginant sumokėtą pelno mokestį 2015-2019 m. laikotarpiu, matyti, kad jis analizuojamu laikotarpiu padidėjo 10,66 proc.

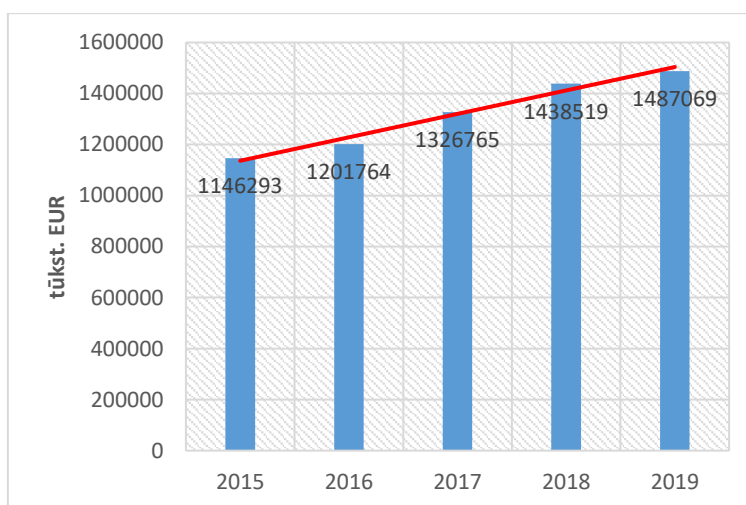
Toliau pateikiami verslo įmonių sumokėtų nekilnojamo turto ir žemės mokesčio pokyčiai analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje (žr. 5 pav.).

5 pav. Nekilnojamojo turto ir žemės mokesčio pokytis 2015-2019 m., tūkst. Eur

Kaip rodo analizės duomenys, nekilnojamo turto ir žemės mokestis analizuojamu laikotarpiu turėjo stiprią tendenciją didėti. Didžiausias pokytis stebimas nuo 2017 metų, kai šie mokesčiai padidėjo nuo 106 988 tūkst. Eur 2017 m. iki 118 288 tūkst. Eur 2019 m. arba 10,56 proc. Lyginant visą laikotarpį, matyti, kad mažiausiai nekilnojamo turto ir žemės mokesčio buvo sumokėta 2015 m. – 106 897 tūkst. Eur, o daugiausiai 2019 m. – 118 288 tūkst. Eur.

Sumokėtų akcizų mokesčių analizė Lietuvoje 2015-2019 m. pateikta 6 paveiksle.

6 pav. Sumokėti akcizai Lietuvoje 2015-2019 m., tūkst. Eur

Kaip rodo 6 paveikslo duomenys, 2015-2019 metais Lietuvos įmonių sumokėtų akcizų mokestis turėjo tendenciją didėti. Analizuojamu laikotarpiu sumokėti akcizai Lietuvoje išaugo nuo 1 146 293 tūkst. Eur 2015 m. iki 1 487 069 tūkst. Eur 2019 m. arba 340 776 tūkst. Eur, t. y. padidėjo 29,73 proc.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad sumokėti verslo mokesčiai Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu turėjo tendenciją didėti.

Išvados

1. Atlikta mokesčio sampratos analizė atskleidė, kad analizuotoje literatūroje yra pateikiama įvairių mokesčio apibrėžimų ir nėra susiformavusi vieninga mokesčių samprata, tačiau dauguma autorių sutinka, kad mokesčiai yra pagrindinis valstybės pajamų šaltinis. Pastebima, kad jie visi turi bendrą mokesčiams būdingą bruožą – mokesčiai privalomi tiek fiziniams asmenims, tiek įmonėms, tai yra teisės aktais nustatyta pinigine prievolė valstybei.
2. Atlikus verslo mokesčių analizę Lietuvoje, matyti, kad verslo mokesčius šalyje reglamentuoja įvairūs mokesčių įstatymai, kurie aiškiai nustato mokestį ir (arba) apibrėžia su mokesčio taikymu arba mokesčio lengvatomis susijusius veiksmus. Apibendrinus verslo mokesčius, galima teigti, kad pagrindiniai Lietuvos įmonių mokami mokesčiai yra pelno, pridėtinės vertės mokestis, nekilnojamo turto ir žemės mokestis bei akcizai.
3. Atlikus Lietuvos verslo mokesčių pokyčių analizę 2015-2019 m. laikotarpiu, pastebima, kad analizuojamu laikotarpiu matomos visų iš verslo surenkamų mokesčių didėjimo tendencijos. Kaip rodo analizės duomenys, daugiausiai sumokėta pridėtinės vertės mokesčio, šiek tiek mažiau pelno mokesčio ir akcizų, o mažiausiai – nekilnojamojo turto ir žemės mokesčio 2015-2019 m. laikotarpiu. Atlikta analizė atskleidė, kad gyventojų pajamų mokestis analizuojamu laikotarpiu iš kitų analizuotų mokesčių išsiskyrė tuo, kad nuo 2015 m. iki 2019 m. šio mokesčio stebimos ženklios didėjimo tendencijos, t. y. padidėjo 139,40 proc., o lyginant visą analizės laikotarpį, matyti, kad kiekvienais metais sumokėtas mokestis turėjo tendenciją didėti taip pat, kaip ir kiti analizuoti mokesčiai.

Literatūra

1. Bužinskienė, R. ir Vaitaitienė L. (2020). Mokestinė apskaita keičiantis verslo formai Lietuvoje. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 16, p. 77-85 Prieiga per internetą: <https://vb.svako.lt/object/elaba:78418176/>
2. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C677663D2202>
3. Ivanovna, P., A. (2016). Reforming individual income tax is the crucial factor in stabilizing the budgetary system. *Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast*, 6 (48), p. 193-213. DOI: 10.15838/esc/2016.6.48.11
4. Kokius pagrindinius mokesčius moka įmonės? Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/evmi/mokes%20C4%8Diai>
5. Lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą <http://www.lkz.lt/?zodis=mokestis&id=19068460000>
6. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.154511/asr>.
7. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.231855?faces-redirect=true>.
8. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.157066/AfQcOSAwpQ>.
9. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163423>.
10. Lietuvos Respublikos statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/>.
11. Mackevičius, J., Subačienė, R. ir Tamulevičienė, D. (2016). Atsakomybės apskaitos sandara ir jos informacijos naudojimas. *Informacijos mokslai*, 740, p. 82-96. doi: 10.15388/Im.2016.74.9924.
12. Makutėnas, V. ir Krikštonaitienė, D. (2017). Mokesčių optimizavimo galimybių modeliavimas verslo įmonėse. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1512733422399/>
13. Meidūnas, V. ir Puzinauskas P. (2001). *Mokesčiai: teorija, vaidmuo, raida*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
14. Mokesčiai. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/mokesčiai>.

15. Pukelienė, V., Juozėnaitė, K. ir Didžiagalvytė, M. (2017). Tiesioginių ir netiesioginių mokesčių poveikio pramonei analizė bei vertinimas pasirinktose EBPO šalyse. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, 2, p. 85-103. DOI:10.7220/AESR.2335.8742.2017.11.2.5
16. Ruškytė, D., Rutkauskas, A. V. ir Navickas, V. (2012). *Mokesčių ir darbo rinkos sąveika*. Vilnius.
17. Skačkauskienė, I. Ir Valentinovič, J. (2016). *Apmokestinimo teisingumo ir socialinės atsakomybės Lietuvoje tyrimas*, Vilnius.
18. Smith, S. (2015). *Taxation: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
19. Snitkienė K., Senkus K. ir Budrionytė R., (2018). Pelno mokesčio surinkimą lemiantys veiksniai: Baltijos šalių atvejo analizė. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/BATP/article/download/11848/10461/>.
20. Žemės mokestis. Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/cms/zemes-mokestis>.

LITHUANIAN BUSINESS TAXES ANALYSIS

Toma Šaltytė, Lukrecija Trumpaitė
Assoc. Prof. Dr. Sandra Jakštienė

Utena University of Applied Sciences, Faculty of Business and Technologies
Maironio str. 18, Utena

Summary

The article delves into the changes in Lithuanian business taxes of the 2015-2019 period. *The aim* is to analyze Lithuanian business taxes. *Research methods* were: scientific literature analysis, statistical data analysis, comparison, and data grouping.

The survey data show that the most taxes paid by Lithuanian companies are profit, VAT, real estate and land taxes, and excise duties. A complete analysis of changes in Lithuanian business taxes in 2015-2019 revealed that in the analyzed period time the tendencies of increase of all taxes collected from business in Lithuania are visible.

According to the data, in the analyzed period in Lithuania, the highest number of taxes were paid for value-added, slightly less - corporate income and excise duties, and the lowest number of taxes during the period time in 2015-2019 were paid for real estate and land. The changes in Lithuanian business taxes analyzed in the study and the results obtained are significant as a source of financial resources in the country.

Keywords: taxes, value-added tax, income tax, excise duties, real estate, and land tax.